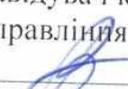

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра економіки та публічного управління

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки та публічного
управління д.е.н., професор

Вікторія МЕДВІДЬ

«01» вересня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(обов'язкова навчальна дисципліна)

Методологія та інструментарій наукових досліджень в економіці

освітньо-наукова програма «Економіка»
спеціальність С1 Економіка та міжнародні економічні відносини
галузь С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)
навчально-науковий інститут економіки,
управління, права та інформаційних технологій

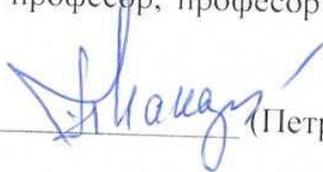
Полтава
2025-2026 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Методологія та інструментарій наукових досліджень в економіці» для здобувачів вищої освіти за освітньо-науковою програмою «Економіка» спеціальності СІ Економіка та міжнародні економічні відносини

Мова викладання: державна

Розробник: Макаренко Петро, д.е.н., професор, професор кафедри економіки та публічного управління

«01» вересня 2025 року

_____ (Петро МАКАРЕНКО)

Погоджено гарантом освітньо-наукової програми «Економіка»

«01» вересня 2025 р. № 1

_____ (Вікторія МЕДВІДЬ)

Схвалено радою з якості вищої освіти спеціальності «Економіка та міжнародні економічні відносини»

протокол «01» вересня 2025 р. № 1

Голова ради з якості вищої спеціальності

_____ (Ольга ДИВНИЧ)

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма здобуття освіти
Загальна кількість годин	240
Кількість кредитів	8
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова
Рік навчання (шифр курсу)	1, 2 СІАС Екон дфд 2025
Семестр	2, 3
Лекції (годин)	22/22 (44)
Практичні (годин)	18/18 (36)
Самостійна робота (годин)	80/80 (160)
Форма семестрового контролю	залік/екзамен

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у здобувачів ступеня доктора філософії навичок дослідника, розширювати теоретичний кругозір, примножувати й оновлювати знання, уміти ставити наукові завдання, планувати їх виконання, організовувати збір та обробку інформації, а також створювати умови для генерування нових ідей та їх практичної реалізації в ході наукових досліджень з економіки і написання дисертаційної роботи, підготовки статей, доповідей тощо.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Перелік дисциплін, які передують її вивченню: «Сучасні інформаційні технології в науковій діяльності»; «Філософія науки»; «Стратегії розвитку підприємств агропромислового виробництва».

4. Компетентності:

Компетентності:

загальні:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК05. Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

спеціальні (фахові):

ФК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей.

ФК02. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами.

ФК05. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

ФК07. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні наукові проекти в економіці та дотичні до неї міждисциплінарні підходи, проявляти лідерство та відповідальність при їх реалізації; комерціалізувати результати наукових досліджень та забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності.

5. Програмні результати навчання

ПРН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички,

достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.

ПРН02. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації.

ПРН08. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження у сфері економіки та з дотичних міждисциплінарних напрямів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

Співвідношення програмних результатів навчання із очікуваними результатами навчання

Програмний результат навчання	Очікувані результати навчання навчальної дисципліни
ПР01	Володіти передовими знаннями, щодо компетенцій і проблем розвитку економічної науки та теоретичного і методичного забезпечення науково-дослідної діяльності в сфері економіки.
ПР02	Знати основи організації і планування наукових досліджень в економіці, методологію і принципи наукового економічного дослідження на макро- і мікрорівні національного господарства.
ПР08	Вміти користуватися фундаментальною, загальнонауковою, конкурентонауковою методологією, методами, методиками стратегічного і оперативного аналізу, діагностики і прогнозування при створенні нових знань у сфері економіки та застосовувати при цьому вірогідну інформацію, нові інформаційні технології і програмне забезпечення. Навчатися процесу підготовки і оформлення дисертаційної роботи в сфері економіки, написання та публікації наукових праць, впровадження результатів наукових досліджень. Застосовувати одержані знання і навички творчого мислення в подальших наукових дослідженнях економічних процесів і явищ.

6. Методи навчання і викладання

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- за джерелом знань:

МН 1 – словесні методи: лекція; розповідь-пояснення;

МН 2 – наочні методи: демонстрування; спостереження;

МН 3 – практичні методи: практичні роботи, робота з навчально-методичною літературою: підготовка реферату (доповіді);

- за ступенем керівництва:

МНСР 1 – методи самостійної роботи вдома: усні та письмові домашні завдання; завдання самостійної роботи;

МНСР 2 – робота під керівництвом викладача: самостійна робота; розв'язування задач; виконання практичних завдань.

Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності

МСМ 1 – методи формування пізнавальних інтересів: навчальні дискусії для вирішення проблемної ситуації;

МСМ 2 – методи стимулювання і мотивації обов'язку і відповідальності: роз'яснення мети навчального предмета; оперативний контроль; вказування на недоліки, зауваження

Інноваційні методи навчання:

МНІЗ – інтерактивні методи: дискусії, диспути; мозковий штурм

МНІ 4 – комп'ютерні і мультимедійні методи – дистанційне навчання

7. Програма навчальної дисципліни

другий семестр першого року навчання

Тема 1. Економічна наука та економічні дослідження.

Поняття, функції і значення науки. Завдання науки для розвитку економіки. Види і класифікація економічних наук. Загальні проблеми розвитку економічної науки на сучасному етапі.

Поняття, мета і особливості науково-дослідної роботи. Об'єктивна необхідність наукових досліджень на сучасному етапі розвитку економіки. Класифікація об'єктів наукового дослідження. Класифікація наукових досліджень.

Тема 2. Особливості методології дослідження економічних процесів і явищ.

Методологія економічних досліджень. Цільова спрямованість методології. Причини економічних досліджень. Загальні методи наукових економічних досліджень в економіці.

Квалітативні і кількісні дослідження. Методи логічного аналізу в обґрунтуванні наукових висновків в економічному дослідженні. Метод варіантних наближень і його застосування в економічних дослідженнях.

Складові методу факторного аналізу і його застосування в економічних дослідженнях. Основні критерії вибору методів дослідження в економіці.

Тема 3. Планування та організація проведення економічних досліджень.

Процес наукового дослідження в економіці та його характеристика. Вибір напряму наукового економічного дослідження та проведення науково-дослідних робіт. Поняття теми дослідження та її формування. Принципи організації наукової праці. Визначення предмета, об'єкта та мети і завдання дослідження. Порядок здійснення наукового дослідження. Гіпотези в наукових дослідженнях.

Правила дослідницької діяльності. Дослідна і завершальна стадія науково-дослідного процесу. Вимоги ергономіки щодо організації наукової праці.

Тема 4. Методи емпіричного дослідження та збору початкових даних в економіці.

Сутність, функції і види соціологічного дослідження. Етапи соціологічного дослідження. Програма соціологічного дослідження в організації спостережень. Етичні питання соціологічного дослідження. Загальна характеристика і класифікація методів. Неопитувальні методи соціологічному дослідженні. Вимірювання соціологічних явищ і процесів ; типи шкал і правила їх побудови. Вибірка в соціологічному дослідженні. Опитування як метод збору емпіричних даних. Вимоги до розробки анкети. Тестові процедури в соціологічних дослідженнях. Інтерв'ювання як метод соціологічного дослідження. Фокус-групи. Узагальнення та обробка результатів дослідження. Основи статистичного аналізу і обробка даних із застосуванням SPSS. Інтерпретація отриманих даних. Звіт про соціологічне дослідження.

Тема 5. Економіко-статистичні і економіко-математичні методи наукового дослідження в економіці.

Метод статистичних групувань. Динамічні ряди та їх застосування в аналізі і прогнозуванні економічних явищ і процесів. Графічний метод дослідження. Індексний метод дослідження. Сутність функціонального і кореляційного зв'язку та методу кореляційно-регресійного аналізу. Обґрунтування та відбір факторів для побудови кореляційних моделей і підготовки вихідної інформації. Основні напрями використання кореляційних моделей у економічних дослідженнях. Робота у Windows додатком із STATISTICA 12. Когнітивне та оптимізаційне моделювання.

Тема 6. Монографічний і нормативний методи наукового дослідження в економіці.

Сутність монографічного методу дослідження та його взаємозв'язок з методом бенчмаркінгу. Застосування монографічного методу при визначенні розміру підприємства та його виробничого напряму або спеціалізації. Оцінювання майнового стану підприємства та його ділової активності. Оцінювання ліквідної і фінансової стійкості підприємства. Визначення економічного типу розвитку підприємства. Поняття нормативного методу і нормативів. Індикативні нормативи. Методичні підходи до визначення нормативів у аграрних і агропереробних підприємствах щодо окремих виробничих запасів. Використання нормативного методу для визначення планової собівартості продукції в переробному виробництві.

Тема 7. Розрахунково-конструктивний метод економічного дослідження.
Характеристика прийомів: необхідного обсягу виробництва і продажу продукції для досягнення заданого рівня рентабельності авансованого капіталу; еластичності; прогнозування на основі ковзної середньої; розподілу абсолютного приросту; зважування; побудови інтегральних показників; бальної оцінки досліджуваного явища.

третьій семестр другого року навчання

Тема 8. Методи портфельного та інвестиційного аналізу.

Сутність портфельного аналізу. Методи і прийоми портфельного аналізу. Стратегічні проблеми, які дозволяє вирішувати портфельний аналіз. Схема портфельного аналізу. Матриця Бостонської консультативної групи. Портфельна матриця «екран бізнесу» (McKinsey). SWOT-аналіз та PEST-аналіз. Модель «Shell-DPM». Модель Ансоффа.

Сутність та види інвестиційного аналізу. Інформаційна база та порядок здійснення інвестиційного аналізу. Інтегральний і стратегічний інвестиційний аналіз. Концепція оцінки вартості грошей у часі, теперішня та майбутня вартість. Особливості аналізу інвестиційної привабливості підприємств, галузі, міст і регіонів. Концентрація вартості капіталу. Середньозважена та гранична вартість капіталу. Оцінка вартості власного капіталу. Оцінка вартості позикового капіталу. Аналіз грошових коштів.

Тема 9. Оцінка конкурентного середовища та стратегічного протистояння підприємств-конкурентів.

Класифікація чинників, що характеризують конкурентне середовищем та обумовлюють конкурентоспроможність підприємства. Характеристика провідних сил конкурентного середовища. Методика комплексного оцінювання конкурентного середовища. Аналіз галузі і конкурентного середовища в ній. Зміст стратегічного аналізу середовища підприємства. SWOT-аналіз, як метод оцінки протистояння підприємств конкурентів. Методичні положення проведення зведеного SWOT-аналізу.

Тема 10. Оцінка конкурентоспроможності підприємств а і продукції.

Теоретичні засади конкурентоспроможності підприємства і чинники впливу на конкурентоспроможність підприємства. Оцінювання конкурентоспроможності підприємства на ринку. Оцінювання конкурентної спроможності підприємств на основі: міжнародного поділу праці, теорії ефективної конкуренції, теорії рівноваги підприємства і галузі теорії якості продукції, математичних методів БКГ, МакКінсі або Шелл, фірми «Артур Д Літл (АДЛ). Аналітичний метод оцінювання конкурентоспроможності підприємства на ринку. Графічний спосіб оцінювання падіння рівня конкурентоспроможності підприємства.

Поняття конкурентоспроможності продукції підприємства. Критерії оцінювання конкурентоспроможності продукції підприємства на ринку. Диференціальний метод оцінювання конкурентоспроможності продукції. Комплексний метод оцінювання конкурентоспроможності продукції. Методика побудови профілю продукції.

Тема 11. Прогнозування в дослідженні економічних процесів і явищ.

Сутність методів прогнозування. Методи прогнозування макроекономічних процесів. Кількісні методи прогнозування. Екстраполяція в прогнозуванні. Екстраполяція на основі: аналітичних показників рядів динаміки, плинної середньої, індексу сезонності. Метод інтерполяції. Метод екстраполяції трендів. Адаптивні методи прогнозування. Прогнозування методом екстраполяційного згладжування. Кореляційне моделювання, як метод прогнозування. Експертні методи прогнозування. Методи технологічного і соціально-політичного прогнозування

Тема 12. Інформаційне забезпечення економічного дослідження та аспекти вірогідності ефективності інформації.

Облікові та позаоблікові джерела інформації. Роль наукової інформації у проведенні досліджень. Ознаки і принципи інформаційних відносин. Джерела інформації та їх використання в науково-дослідній роботі. Універсальна десяткова класифікація (УДК) і бібліографічна класифікація (ББК). Техніка роботи зі спеціальною літературою. Методи добору фактичних матеріалів та складання огляду наукової літератури з економіки.

Тема 13. Характер і структура дисертаційного дослідження з економіки та змістовне поповнення його вступу.

Структура дисертаційного дослідження з економіки та вимоги до її структурних елементів. Титульний аркуш, анотація, зміст, перелік умовних позначень, основна частина, список використаних джерел, додатки.

Вступ дисертаційного дослідження та його композиція. Вимоги МОН України до вступу. Три рівні наукової новизни. Типові помилки при визначенні наукової новизни. Типові помилки при визначенні наукової новизни. Поняття економічного і (або) соціального ефекту. Наукова недобросовісність.

Тема 14. Процес підготовки розділів основної частини і висновків дисертації доктора філософії з економіки.

Змістовне поповнення розділів основної частини дисертації. Класичний і не класичний характер дисертації. Перший розділ – теоретичні засади теми. Встановлення ступеня розробленості проблеми. Пряме та не пряме цитування. Предмет дискусії в економічних дослідженнях. Категорії, поняття, терміни, судження, закономірності, методологія дослідження. Переконалівість нової наукової роботи. Процес дискусії та наукова етика.

Другий розділ – аналітичний. Обсяг розділу, вибір «еталонного» об'єкта для порівняння. Вивчення причинно – наслідкових зв'язків. Використовувані методи дослідження. Третій розділ – авторські дослідження. Формування висновків, складання списку використаних джерел та додатків дисертації. Суть наукового результату. Типові помилки у викладенні результатів дисертації.

Тема 15. Оформлення наукових робіт з економіки.

Мова і стиль дисертаційної роботи. Правила оформлення дисертації. Нумерація, подання текстового матеріалу ілюстрацій, таблиць, формул. Цитування, посилання на джерела інформації та оформлення бібліографічного їх опису. Робота над основним текстом рукопису. Рубрикація наукового дослідження. Розробка тексту на абзаци. Вимоги до написання математичних формул. Оформлення таблиць і графічного матеріалу.

Тема 16. Оцінка ефективності наукового економічного дослідження.

Результати науково – дослідних робіт (НДР) та їх загальна характеристика. Поняття та вимірювання ефекту наукових досліджень, ефективності НДР, соціальний ефект НДР, економічний ефект НДР, науковий ефект НДР, наукова значущість. Оцінювання ефективності фундаментальних та прикладних наукових досліджень. Вимірювання ефективності роботи вченого, роботи наукового колективу. Вітчизняні та окремі міжнародні наукометричні бази даних.

Тема 17. Апробація, впровадження та презентація наукового дослідження з економіки.

Наукового дослідження з економіки. Форми надання і результатів наукового дослідження. Форми апробації результатів наукового дослідження (конгрес, конференція, колективне обговорення, науковий семінар). Форми презентаційних робіт. Характеристика окремих форм письмових презентаційних робіт. Особливості підготовки усного виступу з використанням презентацій Microsoft PowerPoint. Публікація результатів наукових досліджень. Характеристика структури тез за типами. Основні елементи наукової статті. Основні елементи наукового звіту. Профіль науковця, як інструмент презентації результатів наукових досліджень. Опис реєстрових систем дослідників.

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин			
	Денна форма навчання СІАС Екон дфд 2025			
	усього	у тому числі		
		л	п (с)	с.р.
Тема 1. Економічна наука та економічні дослідження	10	2		8
Тема 2. Особливості методології дослідження економічних процесів і явищ.	12	2	2	8
Тема 3. Планування та організація проведення економічних досліджень.	12	2	2	8
Тема 4. Методи емпіричного дослідження та збору початкових даних в економіці.	20	4	2	14
Тема 5. Економіко-статистичні і економіко-математичні методи наукового дослідження в економіці.	22	4	4	14
Тема 6. Монографічний і нормативний методи наукового дослідження в економіці.	22	4	4	14
Тема 7. Розрахунково-конструктивний метод економічного дослідження.	22	4	4	14
Усього годин за 2-й семестр 1-го року навчання	120	22	18	80
Тема 8. Методи портфельного та інвестиційного аналізу	16	4	4	8
Тема 9. Оцінка конкурентного середовища та стратегічного протистояння підприємств-конкурентів	14	2	4	8
Тема 10. Оцінка конкурентоспроможності підприємств а і продукції	14	2	4	8
Тема 11. Прогнозування в дослідженні економічних процесів і явищ	12	2	2	8
Тема 12. Інформаційне забезпечення економічного дослідження та аспекти вірогідності ефективності інформації	10	2		8
Тема 13. Характер і структура дисертаційного дослідження з економіки та змістовне поповнення його вступу	10	2		8
Тема 14. Процес підготовки розділів основної частини і висновків дисертації доктора філософії з економіки	10	2		8
Тема 15. Оформлення наукових робіт з економіки	12	2	2	8
Тема 16. Оцінка ефективності наукового економічного дослідження	10	2		8
Тема 17. Апробація, впровадження та презентація наукового дослідження з економіки	12	2	2	8
Усього годин за 3-й семестр 2-го року навчання	120	22	18	80
Разом	240	44	44	160

8. Теми практичних і семінарських занять та завдань

Назва теми	Кількість годин	
	денна форма навчання СІАС Екон дфд 2025	
	п	с
Тема 1. Економічна наука та економічні дослідження		2
Тема 2. Особливості методології дослідження економічних процесів і явищ.		
Тема 3. Планування та організація проведення економічних досліджень.	2	
Тема 4. Методи емпіричного дослідження та збору початкових даних в економіці.	2	
Тема 5. Зведення і групування статистичних даних. Динамічні ряди. Графічний метод дослідження.	4	
Тема 6. Статистичні показники. Кореляційні моделі. Оптимізація моделі. Когнітивні моделі.	4	
Тема 7. Монографічний метод наукового дослідження в економіці (рейтингова оцінка і нормування досліджуваної ознаки)	4	
Усього-й семестр 1-го року навчання	18	2
Тема 8. Методи портфельного та інвестиційного аналізу	4	
Тема 9. Оцінка конкурентного середовища та стратегічного протистояння підприємств-конкурентів	4	
Тема 10. Оцінка конкурентоспроможності підприємств а і продукції	4	
Тема 11. Прогнозування в дослідженні економічних процесів і явищ	2	
Тема 12. Інформаційне забезпечення економічного дослідження та аспекти вірогідності ефективності інформації		
Тема 13. Характер і структура дисертаційного дослідження з економіки та змістовне поповнення його вступу		
Тема 14. Процес підготовки розділів основної частини і висновків дисертації доктора філософії з економіки		
Тема 15. Оформлення наукових робіт з економіки	2	
Тема 16. Оцінка ефективності наукового економічного дослідження	2	
Тема 17. Апробація, впровадження та презентація наукового дослідження з економіки		
Усього за 3-й семестр 2-го року навчання	18	
Разом	34	2

9. Теми самостійної роботи

Назва теми	Кількість годин	
	денна форма СІАС_Екон_дфд_2025	
Тема 1. Економічна наука та економічні дослідження	8	
Тема 2. Особливості методології дослідження економічних процесів і явищ.	8	
Тема 3. Планування та організація проведення економічних досліджень.	8	
Тема 4. Методи емпіричного дослідження та збору початкових даних в економіці.	14	
Тема 5. Економіко-статистичні і економіко-математичні методи наукового дослідження в економіці.	14	
Тема 6. Монографічний і нормативний методи наукового дослідження в економіці.	14	
Тема 7. Розрахунково-конструктивний метод економічного дослідження.	14	
Усього годин за 2-й семестр 1-го року навчання	80	
Тема 8. Методи портфельного та інвестиційного аналізу	8	
Тема 9. Оцінка конкурентного середовища та стратегічного протистояння	8	

підприємств-конкурентів	
Тема 10. Оцінка конкурентоспроможності підприємств а і продукції	8
Тема 11. Прогнозування в дослідженні економічних процесів і явищ	8
Тема 12. Інформаційне забезпечення економічного дослідження та аспекти вірогідності ефективності інформації	8
Тема 13. Характер і структура дисертаційного дослідження з економіки та змістовне поповнення його вступу	8
Тема 14. Процес підготовки розділів основної частини і висновків дисертації доктора філософії з економіки	8
Тема 15. Оформлення наукових робіт з економіки	8
Тема 16. Оцінка ефективності наукового економічного дослідження	8
Тема 17. Апробація, впровадження та презентація наукового дослідження з економіки	8
Усього годин за 3-й семестр 2-го року навчання	80
Разом	160

10. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання аспірантів денної форми навчання реалізуються через самостійне виконання роботи із системою STATISTICA 12 в позааудиторний час.

11. Оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Форми контролю програмних результатів навчання
ПРН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.	<ul style="list-style-type: none"> - виконаних практичних завдань; - виконання завдань семінарського заняття; - опитування; - тестування; - виконання завдань самостійної роботи; - залік в другому семестрі - екзамен в третьому семестрі
ПРН02. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації.	
ПРН08. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження у сфері економіки та з дотичних міждисциплінарних напрямів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.	

Критерієм успішного навчання є досягнення аспірантом порогових оцінок за кожним запланованим результатом навчання. Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль і підсумкова оцінка рівня досягнення результатів навчання.

Поточний контроль студентів денної форми навчання здійснюється протягом семестру на практичних заняттях. Форма самостійного контролю знань аспірантів денної форми навчання – залік, а за навчальний курс – іспит. Крім того, для перевірки набуття компетентностей аспіранти мають пройти тестування на знання теоретичного курсу.

Форма контролю знань аспірантів заочної форми за навчальний курс – іспит.

**Схема нарахування балів з навчальної дисципліни аспірантів денної форми навчання
1-й курс 2-й семестр (залік)**

Назва теми	Форма контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти					Разом
	аудиторної роботи		самостійної роботи			
	виконання практичних і семінарських завдань	опитування	із розв'язанням			
			завдань традиційним способом	за Windows додатком statistica 12	тестів	
Тема 1. Економічна наука та економічні дослідження	7	3				10
Тема 2. Особливості методології дослідження економічних процесів і явищ						
Тема 3. Планування та організація проведення економічних досліджень	7	3				10
Тема 4. Методи емпіричного дослідження та збору початкових даних в економіці	7	3	2			12
Тема 5. Зведення і групування статистичних даних. Динамічні ряди. Графічний метод дослідження	14	3		3		20
Тема 6. Статистичні показники. Кореляційні моделі. Оптимізація моделі. Когнітивні моделі	14	3		3		20
Тема 7. Монографічний метод наукового дослідження в економіці (рейтингова оцінка і нормування досліджуваної ознаки)	14	3	2			19
Тестування					9	9
Всього за другий семестр, балів	63	18	4	6	9	100

**Схема нарахування балів з навчальної дисципліни аспірантів денної форми навчання
2-й курс 3-й семестр**

Назва теми	Форма контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти			Іспит	Разом
	аудиторної роботи		самостійної роботи		
	виконання практичних завдань	опитування	із розв'язанням задач		
Тема 8. Методи портфельного та інвестиційного аналізу	12	3	2		17
Тема 9. Оцінка конкурентного середовища та стратегічного протистояння підприємств-конкурентів	12	3	2		17
Тема 10. Оцінка конкурентоспроможності підприємств а і продукції	12	3	2		17
Тема 11. Прогнозування в дослідженні економічних процесів і явищ	6	3	2		11
Тема 12. Інформаційне забезпечення економічного дослідження та аспекти вірогідності ефективності інформації					
Тема 13. Характер і структура дисертаційного дослідження з економіки та змістовне поповнення його вступу					
Тема 14. Процес підготовки розділів основної частини і висновків дисертації доктора філософії з економіки					

Тема 15. Оформлення наукових робіт з економіки	6	3			9
Тема 16. Оцінка ефективності наукового економічного дослідження	6	3			9
Тема 17. Апробація, впровадження та презентація наукового дослідження з економіки					
Іспит				20	20
Всього за 3-й семестр 2-го року навчання, балів	54	18	8	20	100

Шкала і критерії оцінювання

Оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

Шкала та критерії оцінювання виконання вправ на практичних заняттях

Кількість балів 2/3 семестр	Критерії оцінювання
7/6	здобувач Phd освіти в повному обсязі володіє матеріалом, правильно вирішив усі завдання. Відповідь характеризує уміння виявляти та розв'язувати проблему, інтегрувати знання, повністю відображає визначені результати навчання;
6/5	здобувач Phd освіти достатньо володіє матеріалом, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому окремі несуттєві неточності та помилки. Правильно вирішив більшість завдань та демонструє досягнення більшої частини запланованих результатів навчання;
5/4	здобувач Phd освіти в цілому володіє матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину завдань та демонструє досягнення половини запланованих результатів навчання;
3-4/2-3	здобувач Phd освіти не в повному обсязі володіє матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість завдань частково забезпечивши відображення запланованих результатів навчання;
1-2/1	здобувач Phd освіти частково володіє матеріалом, але не в змозі викласти зміст основних показників і висновків, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі завдання, частково забезпечивши відображення запланованих результатів навчання;
0	здобувач Phd освіти не володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст основних показників, не вирішив запропонованих завдань, що не дає можливості оцінити формування компетентностей та досягнення програмних результатів.

Шкала та критерії виконання завдань семінарського заняття

Кількість балів 2/3 семестр	Критерії оцінювання
6-7/5-6	здобувач активно працював на семінарських заняттях. Реферат семінару конкретний та охоплює вирішення поставлених питань теми. Правильно оформлені посилання на інших авторів, наведені літературні джерела (3-5), що опубліковані за останні роки. Може пояснити зміст та вмє використовувати здобуті знання у власних дисертаційних дослідженнях;
3-5/3-4	здобувач одержує якщо питання плану семінарського заняття опрацюванні всі та подані в рефераті, але підготовлений матеріал допускає формалізм викладу та неуміння користуватися думками чи оформляти запозичення інших авторів. Презентація відсутня;

1-2/1-2	здобувач одержує якщо опрацьовано 2/3 запланованих питань семінарського заняття. Реферат семінару не охоплює виклад всіх питань та розкриває план в повному обсязі, має не оформлені відповідним чином запозичення інших науковців. Літературні джерела застарілі. В рефераті бракує власні спостереження, думки, або дискусійні питання. Презентація відсутня. В цілому володіє навчальним матеріалом, але не може чітко орієнтуватись при поясненні ходу виконання завдань;
0	здобувач одержує за не підготовлений реферат на семінарські заняття.

Шкала та критерії оцінювання опитування

Кількість балів	Критерії оцінювання
3	відповідні правильні, обґрунтовані, здобувач вищої освіти добре володіє матеріалом, який розглядається, відповідь характеризує уміння виявляти та розв'язувати проблему, інтегрувати знання та повністю відображає визначені результати навчання;
2	здобувач Phd освіти в цілому орієнтується у проблемі, яка розглядається, відповіді містять певні помилки та неточності, та частково відображають визначені результати навчання;
1	здобувач вищої освіти в цілому орієнтується у проблемі, яка розглядається, але відповіді поверхові та містять багато помилок або неточностей;
0	здобувач вищої освіти не готовий до відповіді або відповіді невірні та не відображають визначені результати навчання, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

Шкала та критерії оцінювання виконання завдань самостійної роботи (із розв'язування завдань традиційним способом; розв'язування задач)

Кількість балів денна/заочна	Критерії оцінювання
2/2-3	здобувач вищої освіти виконав вірно 80 % і більше заявлених завдань самостійної роботи. Показав всебічні, систематичні. Глибокі знання матеріалу теми, до якої відноситься дане завдання. Задачі вирішені без помилок, послідовно, описана кожна дія та зроблено загальний висновок. Що свідчить про набуті знання та навички освоєння теоретичного та практичного матеріалу в аудиторії, що дає можливість зробити висновки про належний рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
1	здобувач вищої освіти виконав вірно 50 - 79 % усіх заявлених завдань самостійної роботи. При рішенні задач зроблено помилки в математичних розрахунках. Задачі вирішені без помилок, що свідчить про задовільний рівень набутих знань й навички набуті в ході освоєння дисципліни, що дає можливість зробити висновки про задовільний рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
0	здобувач вищої освіти не володіє матеріалом і не виконав до 50 % завдань, що свідчить про відсутність теоретичної та практичної підготовки матеріалу курсу, виявлено суттєві труднощі та здійснено принципові помилки при рішенні задач, що дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання

Шкала та критерії оцінювання виконання завдань самостійної роботи (із використанням Windows-додатку Statistica 12) денна/заочна форма навчання

Кількість балів денна/заочна	Критерії оцінювання
3	завдання виконано на високому науковому рівні; обґрунтовано вибір економіко-статистичних методів; коректно використано інструментарій Statistica 12; результати статистично перевірені (за потреби – оцінка значущості, адекватності моделі); здійснено ґрунтовну економічну інтерпретацію з урахуванням методології наукового дослідження

2	коректно застосовано відповідні статистичні методи в середовищі Statistica 12; результати представлені у вигляді таблиць/графіків; здійснено базову економічну інтерпретацію
1	проведено базові операції в програмі, однак допущено помилки у виборі статистичних процедур або інтерпретації результатів; аналіз поверхневий
0	завдання не виконано або відсутні результати обробки даних у програмному середовищі; грубі помилки у виборі методів аналізу

Шкала та критерії оцінювання онлайн-тестів

Відповідно до кількості правильних відповідей на заданий тест нараховується балів:

1-й курс (тест має 110 завдань)

Шкала переведення правильних відповідей у бали:

Кількість правильних відповідей	Оцінка, балів
12 – 23	1
24 – 35	2
36 – 47	3
48 – 59	4
60 – 71	5
72 – 83	6
84 – 95	7
96 – 107	8
108 – 110	9

Шкала та критерії оцінювання знань аспірантів за освітньо-науковою програмою «Економіка» на етапі іспит складається з 2-х теоретичних питань і 1-ї практичної ситуації чи завдання.

Шкала та критерії оцінювання екзамену (іспиту)

Вид завдання	Кількість балів	Критерії оцінювання
Теоретичне (2 питання)	0	Несвідоме, механічне відтворення матеріалу зі значними помилками та прогалинами; судження необґрунтовані; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь містить стилістичні та граматичні помилки.
	1-2	Свідоме відтворення матеріалу з незначними помилками; дещо порушено логічність та послідовність викладу; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь стилістично правильна, містить незначні граматичні помилки. Здобувач вищої освіти демонструє часткове володіння програмними результатами навчання
	3-4	Свідоме і повне відтворення матеріалу з деякими неточностями у другорядному матеріалі; виклад матеріалу достатньо обґрунтований, дещо порушено послідовність викладу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
	5	Виклад матеріалу глибоко обґрунтований, логічний, переконливий. Відповідь містить власні приклади, що свідчить про творче застосування матеріалу. Відповідь стилістично та граматично правильна. Здобувач вищої освіти демонструє володіння програмними результатами навчання.
Максимальна кількість балів	10 балів	
Практичне завдання, вправи, ситуації, задачі, тести	0-2	Є помилки у кількісному аналізі результатів дослідження
	3-6	Кількісна обробка результатів виконана правильно та за усіма показниками. Якісний аналіз показників поверховий. Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища. Є загальні рекомендації щодо

Вид завдання	Кількість балів	Критерії оцінювання
		проведення корекційної роботи. У роботі є незначні стилістичні та граматичні помилки.
	7-8	Кількісна обробка результатів виконана правильно та за усіма показниками. Зроблено якісний аналіз усіх показників. Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища, зазначаються типологічні особливості. Рекомендації конкретизовані відносно одержаних результатів. Робота написана стилістично та граматично правильно з використанням професійних термінів.
	9-10	Кількісна обробка результатів виконана правильно та за усіма показниками. Зроблено якісний аналіз усіх показників. Аналіз детальний та послідовний. Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища, описуються можливі причини такого результату, зазначаються типологічні особливості. Рекомендації конкретизовані відносно одержаних результатів. Наведено приклади конкретних технік або завдань, які можуть бути використані. Робота написана стилістично та граматично правильно з використанням професійних термінів.
Максимальна кількість балів	10 балів	
Всього	20 балів	

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачено під час реалізації навчальної дисципліни

Мультимедійний проектор, мережа Wi-Fi, платформа MS Windows 10 Pro, Windows 10 Edu, Office365, Internet – браузер, Електронна бібліотека ПДАУ, Електронний репозитарій ПДАУ.

13. Політика навчальної дисципліни

– *щодо термінів виконання та перескладання*: усі завдання, передбачені робочою програмою вивчення навчальної дисципліни, мають бути виконані у встановлений термін. Якщо студент відсутній з поважної причини, він презентує виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача. Виконання завдань з порушенням термінів без поважних причин оцінюється на 25 % нижче за одержаний бал. За використання телефонів і комп'ютерних засобів без дозволу викладача, порушення дисципліни студент видаляється з заняття й отримує 0 балів.

– *щодо академічної доброчесності*: здобувач вищої освіти повинен дотримуватися Кодексу академічної доброчесності та Кодексу про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету. Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерел інформації. Під час роботи над завданням не допустимо порушення академічної доброчесності : при використанні Інтернет-ресурсів та інших джерел інформації студент повинен вказати використане джерело. Всі локальні нормативно-правові документи щодо академічної доброчесності наведені на сторінці *Академічна доброчесність* <https://www.pdau.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>.

– *щодо відвідування занять*: Навчання здобувачів вищої освіти, що передбачає проведення навчальних занять згідно розкладу упродовж навчального року передбачає їх

безпосередню участь в освітньому процесі. Відвідування здобувачами вищої освіти всіх видів навчальних занять є обов'язковим. Відмітка про відвідування занять здобувачами здійснюється в журналі обліку аудиторної навчальної роботи викладача в АСУ ПДАУ.

– *щодо зарахування результатів неформальної/інформальної освіти*: на здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті перед опануванням даної освітньої компоненти. Набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах, зокрема: Prometheus, Coursera тощо. Особливості неформального/інформального навчання регламентовані Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

– *щодо оскарження результатів оцінювання*: після оголошення результатів поточного або семестрового контролю здобувач вищої освіти має правом звернутися до викладача з проханням надати роз'яснення щодо отриманої оцінки. У разі неможливості спільного врегулювання ситуації здобувач вищої освіти має право оскаржити результати контрольних заходів. Підставою для оскарження результату оцінювання можуть бути: недотримання викладачем системи оцінювання, вказаної у робочій програмі навчальної дисципліни, необ'єктивне оцінювання та /або наявність конфлікту інтересів, якщо про його існування здобувачу вищої освіти не було і не могло бути відомо до проведення оцінювання.

Результат оцінювання може бути оскаржений не пізніше наступного робочого дня після його оголошення. Організація і порядок оскарження результатів оцінювання навчання здобувачів вищої освіти ПДАУ регламентується Положенням про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті.

13. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Бхаттачарджи А., Ситник Н. Методологія та організація наукових досліджень: дослідження в соціально-економічних науках : навч. посіб. А., – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2022. 173 с.

2. Мальська М, Паньків Н. Основи наукових досліджень : навчальний посібник Львів : Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 226 с.

3. Пушкар О. І. Методологія та організація наукових досліджень [Електронний ресурс] : навч. посіб Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 866 с.

4. Дороніна М.С., КузимМ.О., Хаустова В.Є. Методологія і технологія наукових досліджень. Економічні науки (у схемах, визначеннях, прикладах): навч. посіб. Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2022. 56 с.

5. Євтушенко М., Житняк М. Методологія та організація наукових досліджень: підручник. Київ, 2019. 350 с.

Допоміжні

6. Партико, З. В. Основи наукових досліджень: підготовка дисертації навч. посібник 2-ге вид., перероб. і доповн. Київ : Ліра-К, 2018. 232 с.

7. Костюкевич В.М. Основи науково-дослідної роботи магістрів та аспірантів у вищих навчальних закладах. Київ: КНТ, 2018. 554 с.

8. Комар Ю.М., Попов О.І., Комар В.Ю Основи наукових Київ: Ліра К, 2018. 182с.

9. Дороніна М. С. Технологія соціально-економічних наукових досліджень (схеми, визначення, приклади): Харків: Видан. Дім «ІНЖЕК» 2017. 117 с.

10. Kuzym M. O., Doronina M. S. Terminological provision and paradigm of research of the tracking Ukraine's trap. Часопис економічних реформ. 2021. № 3 (43). С. 22–35.

11. Doronin A., Doronina M., Mykhailenko D. Humanization of economic science, human beings and production organization: problems and prospects. Часопис економічних реформ. 2021. № 3 (23). С. 6–15.

12. Khaustova V. Y., Doronin A. V., Doronina M. S. Cognitive Resources of New Economy. Problems of Economy. 2021. Vol. 3 (49). P. 124– 131.

13. Книжкова палата України ДСТУ 8302: 2015 Бібліографічне посилання загальні положення та правила складання. Київ. ДП «Укр НДНЦ». 2016. 20 с.
14. Палеха Ю.І., Леміш Н.О. Основи науково-дослідної роботи Київ: Ліра-К, 2017. 336 с
15. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» відомості верховної ради, 1992 №12 ст. 165 (із змінами і доповненнями)
16. Левченко О. Науковий стиль: культура мовлення. Львів: Львівська політехніка, 2012. 204 с.

Інформаційні ресурси

17. Постанова Кабінету Міністрів України Про проведення експерименту з присудження ступеню доктора філософії від 6 березня 2019 року №167
18. Переосмислення економіки, як науки [Економічний ресурс]-Режим доступу: www.kmbs.kiev.ua/studio.
19. Державний комітет статистики України [online]/ Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
20. Державний комітет статистики України [online]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>
21. Rada.gov.ua, (1993). Про авторське право і суміжні права [online]. Київ. Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
22. Rada.gov.ua, (2014). Про вищу освіту [online]. Київ. Україна. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/1556-18>
23. Rada.gov.ua, (1993). Про охорону прав на винаходи і корисні моделі освіти [online]. Київ. Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>
24. Rada.gov.ua, (2013) Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів [online]. Київ. Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/567-2013-%D0%BF#Text>
25. Rada.gov.ua, (2015). Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [online]. Київ. Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text>
26. Rada.gov.ua, (2016). Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) [online]. Київ. Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text>
27. Mon.gov.ua, (2008). Про затвердження Порядку державної реєстрації та обліку відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій [online]. Київ. Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0312-09#Text>
28. Mon.gov.ua, (2011). Про затвердження Переліку наукових спеціальностей [online]. Київ. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1133-11#Text>
29. Mon.gov.ua, (2016). Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам [online]. Київ. Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0183-16#Text>
30. Mon.gov.ua, (2017). Про затвердження Вимог до оформлення дисертації [online]. Київ. Україна. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17/print1485260627028673>
31. Mon.gov.ua, (2021). Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» [online]. Київ. Україна. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-standart-na-grupu-profesijvikladachi-zakladiv-vishoyi-osviti>